

Стаття та будь-який пов'язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).
The article and any related published material are licensed under the Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).

УДК 327:659.44

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2292.2026/1-62/57-63>

Софія ШУСТЕНКО, канд. політ. наук, асист.

ORCID ID: 0000-0001-5815-7236

e-mail: s_shustenko@knu.ua

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ПОЛІТИЧНИЙ КОНТЕКСТ МЕДІЙНИХ ПРОЄКТІВ РАДИ ЄВРОПИ В УКРАЇНІ

Вступ. У численних наукових розвідках наголошується, що проблема імплементації медійних проєктів Радою Європи за часів глобальних політичних трансформацій та інформаційно-комунікаційної революції набуває все більшого значення й актуальності. В умовах трансформації сучасної системи міжнародних відносин й утворення нового міжнародного та світового порядку основна задача Ради Європи полягає у врегулюванні законодавчих систем країн-учасниць для гарантування ліберальної демократії, які зазначені в Європейській конвенції з прав людини (1950 р.) і Конвенції із захисту прав людини та фундаментальних свобод (1953 р.). Метою було дослідити одну із ключових проблем інформаційної політики Ради Європи – забезпечення коректного імплементації медійних проєктів у сучасній Україні.

Методи. Було використано такі методи: системний аналіз, системний підхід, інституціональний підхід, історичний метод, метод структурно-функціонального аналізу.

Результати. Рада Європи проводить регулярні моніторинги щодо виконання резолюцій, положень і рекомендацій Ради Європи з питань розбудови інформаційного суспільства.

Висновки. Членство України в Раді Європи є важливою умовою для формування медіасфери і державної інформаційної політики. Рада Європи сприяє розбудові інформаційного суспільства за допомогою низки проєктів, а накопичений правовий досвід та існуючі європейські стандарти в цій царині сприяють ефективному проведенню необхідних реформ законодавства України. Членство в Раді Європи дає можливість Україні більш плідно співпрацювати з іншими державами-членами Ради Європи в межах Комітету міністрів, Парламентської асамблеї Ради Європи (ПАРЄ), Конгресу місцевих і регіональних органів влади Європи та інших органів інституційної системи. Україна суттєво впливає на формування нових стандартів і принципів в інформаційній сфері, що формується.

Ключові слова: Рада Європи, медійна проєкти, глобальні політичні трансформації, інформаційно-комунікативні технології.

Вступ

Передумови дослідження обґрунтовують актуальність і важливість аналізу імплементації медійних проєктів Радою Європи за часів глобальних політичних трансформацій та інформаційно-комунікаційної революції. В умовах трансформації нинішньої системи міжнародних відносин та утворення нового міжнародного та світового порядку основна задача Ради Європи полягає у врегулюванні законодавчих систем країн-учасниць для гарантування ліберальної демократії, які зазначені в Європейській конвенції з прав людини (1950 р.) і Конвенції із захисту прав людини та фундаментальних свобод (1953 р.). Метою було дослідити одну із ключових проблем інформаційної політики Ради Європи – забезпечення коректного імплементації медійних проєктів у сучасній Україні.

Метою статті є визначення рівня впливу діяльності Ради Європи на утворення та функціонування нових медійних проєктів в Україні.

Завдання статті – розкрити та проаналізувати політичний контекст медійних проєктів Ради Європи в Україні.

Огляд літератури. На думку дослідників, одну із ключових ролей у гарантуванні інформаційних прав громадян відіграють ЗМІ. Посилена влада засобів масової інформації, зокрема інтернету, допомагає набуттю обізнаності, а також розповсюдженню доступу до інформації. Утім зазначимо, що існує небезпека появи певних труднощів, оскільки "ЗМІ посилюють співчуття та глобальну активність у сфері прав людини, але разом із тим виникає загроза появи ненависті, стереотипів і дезінформації. Особливо вразливими до онлайн-ризиків є діти та молодь" (Рамкова програма співробітництва (РПС) на 2015–2020 роки ..., 2019).

Проєкти для підтримки реформ у сфері медіа за участі Ради Європи впроваджуються в Україні з 2008 р. Протягом усього періоду було реалізовано п'ять медійних проєктів. За підтримки цих проєктів відбулись важливі законодавчі зміни у сфері ЗМІ в Україні. У 2019 р. офіс Ради Європи завершив імплементацію двох медійних проєктів в Україні, які особливо важливі в період глобальних політичних трансформацій. Наприклад, перший проєкт – "Зміцнення свободи медіа, доступу до інформації та посилення системи Суспільного мовлення в Україні" стосується зміцнення свободи медіа, доступу до інформації та посилення системи суспільного мовлення. Цей проєкт має сприяти об'єктивному висвітленню виборів, а також покращенню безпеки журналістів, особливо у виборчий період. Другий проєкт – "Свобода медіа в Україні", що впроваджується в межах спільної програми Ради Європи та Європейського союзу "Партнерство заради належного врядування" націлений на підвищення незалежності органів, відповідальних за врегулювання у сфері мовлення через покращення законодавства (Свобода медіа в Україні, 2019).

Медійні проєкти, що імплементає Офіс Ради Європи в Україні, мають забезпечити об'єктивне висвітлення подій і захист журналістів, особливо у передвиборчий період. Очікується, що проєкт "Зміцнення свободи медіа, доступу до інформації та посилення системи Суспільного мовлення в Україні" сприятиме забезпеченню та гарантуванню незалежності Суспільного мовника на законодавчому рівні, підвищенню його спроможності надавати збалансовані й об'єктивні висвітлення подій, розробці концепції нової законодавчої бази щодо політичної реклами під час виборів і покращення безпеки журналістів, зокрема у передвиборчий період унаслідок підвищення захисту на рівні законодавства, а також

© Шустенко Софія, 2026

ефективної боротьби з безкарністю нападників на журналістів (Укрінформ, 2018).

У контексті вищесказаного слід підкреслити, що Рада Європи систематично підтримувала процес створення суспільного мовлення в Україні (Свобода медіа в Україні, 2019). Завдання перетворення державних мовників на канали суспільного мовлення відповідає стандартам Ради Європи і є одним із зобов'язань України перед Радою Європи, закріпленим у Постанові 1466 (2005) "Про виконання Україною зобов'язань та зобов'язань". На сьогодні на базі Першого національного телеканалу створено громадське мовлення "UA: First" та юридично забезпечено його незалежність від державних органів. Стратегічний закон України "Про суспільне телебачення і радіомовлення" (Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення, 2016) було прийнято 17 квітня 2014 р. Однак лише через рік (у березні 2015 р.) Президент підписав зміни, які запустили процедуру трансформації державних мовників (Шустенко, 2017).

У свою чергу, напередодні розгляду Верховною Радою змін до чинного закону (16 березня 2015 р.), представництво ЄС надало офіційний коментар щодо підтримки цього процесу: "Створення суспільного мовлення залишається головним предметом обговорення між Україною та Європейським Союзом як один із пріоритетів порядку денного реформ в Україні". Партнерами проекту є Національна телерадіокомпанія України (яка перетворена на Національну громадську телерадіокомпанію України), Комітет Верховної Ради з питань свободи слова та інформаційної політики, Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення, Державний комітет з питань телебачення і радіомовлення України, Уповноважений Верховної Ради з прав людини, громадянське суспільство, медіаорганізації, відповідні професійні асоціації (Шустенко, 2017).

Другий проєкт "Свобода медіа в Україні", що впроваджується в межах Рамкової програми співробітництва (РПС) Ради Європи та Європейського Союзу, має на меті покращити свободу, незалежність, плюралізм і розмаїття медіа в Україні та передбачає тісну співпрацю задля реформування українських ЗМІ відповідно до європейських стандартів: наближення до стандартів Ради Європи та Європейського Союзу в галузі прав людини, демократії та верховенства права (Проєкт "Європейський Союз та Рада Європи працюють разом ...", 2018).

Проєктом було передбачено і реалізовано комплексний підхід, а саме: експертна підтримка Ради Європи у процесі розроблення Закону "Про аудіовізуальні послуги", сприяння в організації публічних обговорень законопроєкту; допомога Національній раді України з питань телебачення та радіомовлення у запровадженні прозорості медіавласності, переході на цифрове мовлення, застосуванні санкцій до мовників, переході від системи ліцензування до дозвільної системи; інформування суспільства щодо непересічної ролі суспільного мовлення як ретранслятора громадських поглядів та інтересів; підвищення рівня обізнаності народних депутатів і держслужбовців стосовно особливостей запровадження медіаполітики, яка є виразником суспільних інтересів і потреб, а також покращення законодавчої бази з цього питання; розширення мережі осередків мовлення громад у регіонах України, в тому числі на територіях, де проживають національні меншини (Шустенко, 2017).

Проєкт "Свобода медіа в Україні" передусім національний на підвищення незалежності й ефективності органів, відповідальних за регулювання у сфері мовлення, через покращення законодавства і його застосування,

а також на зміцнення спроможності системи суспільного мовлення для більш ефективного виконання своїх функцій і підтримання завершення реформи комунальних друкованих ЗМІ (Укрінформ, 2018). Проєкт "Свобода медіа в Україні" має на меті покращити свободу, незалежність, плюралізм та розмаїття медіа в Україні, а саме закласти підвалини повідомлення для розробки стратегії просування й підтримки розвитку мовлення громад. Заходи, спрямовані на збільшення розмаїття медіа, є одним із практичних способів гарантування права на свободу вираження поглядів (Проєкт "Європейський Союз та Рада Європи працюють разом ...", 2018).

Розмаїття медіа означає не тільки різноманітність контенту та множинність власників медіа, але й різноманітність типів медіа. Разом із традиційними моделями державного та приватного комерційного мовлення громадське мовлення стало "третім рівнем" розвитку засобів масової інформації і було визнано таким, що зробив особливий внесок у зміцнення свободи вираження поглядів. У цьому документі обговорюється концепція суспільного медіамовлення та наводяться найкращі практики розвитку громадського мовлення у світовій практиці. Також у ньому проаналізовано перспективи мовлення громад (community media) в Україні з урахуванням соціальної, політичної й економічної ситуації, представлено огляд міжнародних стандартів для мовлення громад (community media), на які спираються політики, законодавчі та регуляторні органи. Базуючись на порівнянні із європейським досвідом, у звіті запропоновано стратегію запровадження мовлення громад (community media) в Україні (Баклі, 2016).

Концепція мовлення громад (community media) в Європі. Попри те, що особливості визначення поняття мовлення громад (community media) можуть відрізнятися залежно від умов країни та місцевості, усе ж є певні обов'язкові та незмінні характеристики – мовлення громад діє на основі організації громадянського суспільства та суспільної участі. Воно відрізняється від суспільного мовлення (public service broadcasting) незалежністю від державної влади, у тому числі місцевої, і тим, що засновується шляхом добровільного об'єднання. На відміну від комерційного мовлення, воно діє із суспільною метою, а не для приватної вигоди. Мовлення громад (community media) надають товариствам доступ до інформації та право голосу, сприяють обговоренню на рівні громади, обміну інформацією та знаннями, а також допомагають приймати соціально важливі рішення на основі цього. Поява мовлення громад (community media) часто пов'язана із ширшими політичними змінами, зокрема поглибленням демократії та зміцненням громадянського суспільства. Там, де було створено мовлення громад (community media), воно було визнане як таке, що може відігравати конкретну й вагомую роль у заохоченні до громадської участі, представленні позбавлених прав груп суспільства та сприянні як культурному вираженню, так і соціальній згуртованості (Баклі, 2016).

Мовлення громад (community media) виникло в усіх регіонах світу як суспільний рух, і організації на рівні громади відкрито заговорили про свої проблеми, побоювання, культуру й мову. Перші осередки сучасного мовлення громад можна відслідкувати, починаючи із 1940-х рр. в Америці, коли було створено шахтарські радіостанції у громадах олов'яних рудників Болівії, освітні радіостанції для сприяння соціальному розвитку у Колумбії та перші покоління некомерційних радіостанцій, які підтримували слухачі, у Сполучених Штатах. Мовлення громад Європи є молодшим, ніж у Сполучених Штатах.

Хоча друковані медіа громад мають довшу історію, мовлення в Європі все ще поступалося моделі суспільного мовлення Західної Європи до початку розвитку приватного мовлення в 1980-х рр. і державному мовленню Східної Європи до завершення радянського періоду в 1991 р. У липні 2015 р. Державний комітет телебачення і радіомовлення України опублікував проект закону про запровадження мовлення громад, який ґрунтується на застосуванні нормативно-правової бази для суспільного мовлення (Про внесення змін до деяких законів України ..., 2015).

Законопроект був відхилений Національною радою рішенням від 7 липня 2016 р., оскільки він суперечив Закону 2006 р. (Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення, 2016). Державний комітет також опублікував проект закону "Про аудіовізуальні послуги", хоча він і не містить положення про мовлення громад (Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення, 2015). Пізніше Національна рада почала роботу над власною версією проекту закону про мовлення громад, а також розширеним проектом Закону "Про аудіовізуальні послуги", який би замінив Закон про телебачення та радіомовлення редакції 2006 р. (Баклі, 2016).

У більшості країн, включаючи Україну, громадське мовлення може вільно функціонувати в інтернеті, але доступ до обмежених ресурсів, таких як спектр і канали, як правило, контролюється через режим ліцензування. Ліцензування послуг мовлення та програмного мовлення має здійснюватися незалежним регулюючим органом із зобов'язанням діяти в суспільних інтересах і забезпечувати справедливий та рівний доступ до мовників різних типів. Комітет ООН з прав людини зазначає у вищезгаданому загальному коментарі: "Держави-учасниці повинні уникати накладення нав'язливих ліцензійних умов і зборів для мовників, включаючи комерційні та громадські станції. Критерії для застосування таких умов і ліцензійних зборів мають бути обґрунтованими та об'єктивними, чіткими, прозорими, недискримінаційними, а також відповідати Пакту (Комітет з прав людини, 2011). Ліцензування мовлення громад, коли це необхідно, має відповідати особливостям сектору й не повинне примушувати його до конкуренції з приватними комерційними мовниками. Процедури подання заявок мають бути прямі та недорогі або безкоштовні. Критерії відбору повинні оголошуватися і встановлюватися із забезпеченням того, щоб пропозиції відповідали визначенню мовлення громад та інтересам цільової громади, а також могли бути соціально вагомими і стабільними протягом усього терміну дії ліцензії (Баклі, 2016).

У контексті реалізації Проекту "Свобода медіа в Україні" Закон "Про аудіовізуальні послуги" є ключовим у сфері медіа і згідно з Угодою про асоціацію між Європейським Союзом та Україною: протягом 2 років після набуття чинності Угоди Україна має наблизити аудіовізуальне законодавство до Директиви ЄС про аудіовізуальні медіапослуги. Цей закон повинен замінити Закон України "Про телебачення і радіомовлення" та Закон України "Про Національну раду України з питань телебачення та радіомовлення". Законопроект був розроблений за допомогою експертів Ради Європи в рамках попередніх проєктів та було розглянуто у Верховній Раді у 2016 р.

Закон України "Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення прозорості власності засобів масової інформації та реалізації принципів державної політики у сфері телебачення і радіомовлення" (про прозорість медіавласності) було прийнято 3 вересня 2015 р., створивши одну з найкращих в Європі

нормативно-правових баз у даній сфері. Закон був позитивно оцінений експертом Ради Європи, який провів аналіз прийнятого Закону (Про внесення змін до деяких законів України ..., 2015). Тому на даний момент важливо сконцентрувати зусилля над імплементацією закону, розробити практичні механізми розкриття інформації про медіавласність.

Важливим інструментом інформування громадян на місцевому рівні у державах-членах РЄ є мовлення громад, в основному телебачення та радіо, що створюються та контролюються громадами. На жаль, розвиток мовлення громад в Україні перебуває у стані зародження. Україна вступила в критичну й вирішальну фазу запуску системи суспільного мовлення. Проте рівень обізнаності стосовно суспільного мовлення в цілому та його каналів є доволі низьким. Лише 34 % дорослого населення чули про запуск суспільного мовлення у 2015 р. та лише 9 % чітко знають про це (дані дослідження компанії GFK 2015 р., яке здійснювалося в рамках спільної програми ЄС та РЄ). Лише 16 % відповіли, що бачили промоматеріали та рекламу суспільного мовлення та його канали (Проект "Європейський Союз та Рада Європи працюють разом ...", 2018).

У квітні 2014 р. Європейський Союз та Рада Європи узгодили в Заяві про наміри, що цілеспрямовані дії зі співпраці з Вірменією, Азербайджаном, Грузією, Республікою Молдова, Україною та Білоруссю – країнами-учасниками ініціативи ЄС "Східне партнерство" – реалізовуватимуться відповідно до "Рамкової програми співпраці" (РПС). Ці заходи зі співробітництва сприятимуть зміцненню потенціалу країн Східного партнерства, що є державами-членами Ради Європи, за винятком Білорусі, а також реалізації внутрішніх реформ, щоб наблизити ці країни до стандартів Ради Європи та Європейського Союзу в галузі прав людини, демократії й верховенства права. Зазначимо, що Рада Європа з даних питань співпрацює з Комітетом ВРУ з питань свободи слова та інформаційної політики, Національною радою України з питань телебачення та радіомовлення, Національною Телерадіокомпанією України (яка трансформується у Національну Суспільну Телерадіокомпанію України), громадянським суспільством та медіа-організаціями (Проект "Європейський Союз та Рада Європи працюють разом ...", 2018).

У контексті реалізації проєкту "Свобода ЗМІ в Україні" заявляють, що загалом надано експертну підтримку Ради Європи для розробки/прийняття Закону "Про аудіовізуальні послуги" та допомогу в організації публічних дискусій законопроекту; посилено потенціал Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення щодо забезпечення прозорості власності на медіа, переходу на цифрове мовлення, застосування санкцій до мовників, переходу від системи ліцензування до дозвільної системи. Модернізовано вебсайт регулятора для реалізації функцій забезпечення прозорості медіавласності відповідно до рекомендацій експертів Ради Європи; створено більше медіаосередків мовлення громад у регіонах України, у тому числі на території, де проживають національні меншини. Підвищено обізнаність народних депутатів та органів влади стосовно медіаполітики, що відображає інтереси громад; покращено законодавство у цій сфері; підсилено суспільну обізнаність щодо ролі й важливості суспільного мовлення (Проект "Європейський Союз та Рада Європи працюють разом ...", 2018).

20 грудня 2018 р. завершився проєкт Ради Європи "Свобода медіа в Україні". Під час підсумкового засі-

дання керівного комітету цього проєкту було оцінено здобутки, яких удалося досягти у співпраці з українськими учасниками проєкту упродовж трьох років його дії. Проєкт реалізовувався в рамках більш широкої Рамкової програми співпраці між Європейським Союзом і Радою Європи "Партнерство заради належного врядування" для країн Східного партнерства. Основною метою цього проєкту було покращення свободи, незалежності, плюралізму та різноманітності ЗМІ в Україні. За сприяння Ради Європи було розроблено новий вебмодуль для збору та обробки інформації про структури власності українських ЗМІ. На початку 2018 р. було запущено функціональність вебмодуля, пізніше вона була протестована. Можливістю подати до Національної ради інформацію електронним способом скористалися понад 400 ліцензіатів, а це майже третина від їх загальної кількості. Є сподівання, що в разі затвердження змін до чинного законодавства використання вебмодуля стане єдиним механізмом подання ліцензіатами інформації про структуру власності (Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення, 2019).

Після реалізації вищезазначеного проєкту Рада Європи почала реалізовувати інший проєкт – Проєкт "Європейський Союз та Рада Європи працюють разом для підтримки свободи медіа в Україні" (надалі – Проєкт). Проєкт має на меті зміцнити роль медіа, їхню свободу та безпеку, а також суспільне мовлення як інструмент для досягнення консенсусу в українському суспільстві відповідно до пріоритетів, зазначених у Плані дій Ради Європи для України на 2018–2021 рр., а також реалізацію Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом, що була ратифікована у вересні 2014 р. Проєкт має шість основних цілей: зміцнення системи громадського мовлення в Україні; консолідація місцевих видань, які пройшли реформу денационалізації; безпека журналістів та боротьба з безкарністю за злочини, пов'язані зі свободою вираження поглядів, зокрема створення національного механізму швидкого реагування для захисту журналістів; прийняття аудіовізуального законодавства та посилення потенціалу Національної ради України з питань телебачення та радіомовлення; покращення доступу до публічної інформації для ЗМІ й суспільства; збалансоване та професійне висвітлення виборів, боротьба із пропагандою та інформаційним хаосом, забезпечення інформаційної безпеки відповідно до європейських стандартів (Проєкт "Європейський Союз та Рада Європи працюють разом ...", 2018).

Проєкт є продовженням підтримки реформ у сфері медіа в Україні після завершення проєкту Ради Європи "Зміцнення свободи медіа, доступу до інформації та посилення системи Суспільного мовлення в Україні", що впроваджувався з 1 липня 2018 р. до 31 серпня 2019 р. у межах Плану дій Ради Європи для України на 2018–2021 рр. У цьому контексті зауважимо, що після Євромайдану та Революції Гідності у 2014 р. Україна доклала значних зусиль задля відображення європейських стандартів у своїй національній законодавчій базі та практиці у сфері медіа, свободи вираження поглядів та інформаційного суспільства. Було розпочато ключові реформи: їх основою стало прийняття законодавства про Суспільне мовлення, прозорість медіавласності, реформування державних і комунальних друкованих медіа. Було створено український Суспільний мовник – ПАТ "НСТУ", а також прийнято стратегічні документи для його функціонування, зміцнено потенціал Суспільного мовника тощо. Також було розроблено ефективний механізм співпраці України з Платформою Ради Європи

щодо безпеки журналістів (Проєкт "Європейський Союз та Рада Європи працюють разом ...", 2018).

Україна досягла значного прогресу в реформах у сфері медіа. Однак досягнені результати все ще не є стійкими і необхідно докласти подальших зусиль для того, щоб забезпечити їхню стабільність. Незважаючи на значний прогрес, Суспільний мовник залишається серйозно недофінансованим, а його структура потребує подальшої оптимізації. У сфері безпеки журналістів у 2018 р. зросла кількість нападів на цих фахівців, тоді як розслідування таких справ залишаються значною мірою неефективними. Вузьке визначення "професійної діяльності журналіста" у Кримінальному кодексі України не охоплює журналістів електронних медіа, блогерів, операторів та інших медіаучасників, а їхній захист залишається проблемою (Зміцнення свободи медіа ..., 2015).

На сьогодні розробляється законопроект "Про аудіовізуальні послуги". Угода про Асоціацію з Європейським Союзом містить зобов'язання України наблизити своє законодавство у сфері медіа до положень Директиви ЄС стосовно аудіовізуальних медіапослуг. Приміром, 30–31 жовтня 2019 р. у Києві відбувся експертний семінар "Впровадження Директиви ЄС про аудіовізуальні медіапослуги та стандартів Ради Європи в українське медійне законодавство". Це перший подібний захід із роз'яснення основних положень оновленої Директиви ЄС про аудіовізуальні медіапослуги (далі – Директива) та стандартів Ради Європи у цій сфері для різних зацікавлених учасників – представників органів державної влади, медіаюристів, представників медіаіндустрії та журналістів. Його організували Комітет ВРУ з питань гуманітарної та інформаційної політики, Національна рада України з питань телебачення та радіомовлення і Проєкт "Європейський Союз та Рада Європи працюють разом для підтримки свободи медіа в Україні" (Проєкт "Європейський Союз та Рада Європи працюють разом ...", 2018).

Інший проєкт – спільна програма Європейського Союзу та Ради Європи "Зміцнення інформаційного суспільства в Україні" має на меті покращити свободу, різноманітність і плюралізм медіа, а також сприяти ефективності системи захисту персональних даних. Також програма спрямована на відкритий, усебічний і сталий підхід до управління інтернетом, що ґрунтується на правах людини і ставить людину в центр уваги (Спільна програма ЄС та Ради Європи ..., 2015).

Загальною метою спільної програми Європейського Союзу та Ради Європи (РЕ) "Зміцнення інформаційного суспільства в Україні" є зміцнення захисту прав людини та основних свобод шляхом забезпечення: більшої свободи, різноманітності та плюралізму в ЗМІ; відкритого, всебічного, сталого та орієнтованого на громадян підходу до інтернету; на засадах прав людини, ефективної системи захисту громадян з огляду на право на приватне життя і право; на контроль над власними персональними даними. Це сприяє реалізації реформ, пов'язаних із зобов'язаннями перед Радою Європи, Угодою про асоціацію з ЄС та планом дії щодо лібералізації візового режиму з ЄС. Цільовою аудиторією є здебільшого журналісти, редактори, відповідні професійні об'єднання, посадові особи регіональних і місцевих адміністрацій, судді, представники громадянського суспільства, блогери, приватний сектор, громадськість (Спільна програма ЄС та Ради Європи ..., 2015) тощо.

Цілі Програми "Зміцнення інформаційного суспільства в Україні" охоплюють велику частину викликів, з якими Україні доводиться мати справу в галузі засобів масової інформації, захисту персональних даних і

управління мережею Інтернет і які повинні бути вирішені. Для досягнення цих цілей та отримання очікуваних результатів Програма спирається на експертну підтримку РЄ, зобов'язання національних органів і залучення всіх зацікавлених сторін, у тому числі громадянського суспільства та приватного сектора (інтернет-бізнесу і технічних товариств). Програма містить три компоненти: 1) свобода слова і свобода ЗМІ; 2) управління інтернетом; 3) захист персональних даних (Спільна програма ЄС та Ради Європи ..., 2015).

Очікувані результати від програми "Зміцнення інформаційного суспільства в Україні" такі:

- розроблення і впровадження Стратегії наближення законодавства у сфері ЗМІ до міжнародної (ООН) і європейської (РЄ та ЄС) нормативно-правової бази;
- досягнення прогресу в роздержавленні й демонополізації ЗМІ;
- розроблення гарантії чесного та збалансованого медіависвітлення виборів відповідно до європейських стандартів і критерій Угоди про Асоціацію з ЄС;
- сприяння для належних умов роботи журналістів, без погроз і насильства, через обмін передовою практикою і реформування законодавства про захист професійної діяльності журналістів;
- удосконалення законодавчої бази для забезпечення права на доступ до публічної інформації;
- запровадження в навчальні програми навчальних установа курсів про інтернет і про права людини;
- підвищення рівня знань і обізнаності серед інтернет-користувачів своїх прав в інтернеті;
- зміцнення потенціалу і підвищення рівня знань серед інтернет-провайдерів щодо інтернет-управління і стандартів Ради Європи з прав людини;
- допомога для участі ключових українських представників уряду, парламенту, громадянського суспільства, ЗМІ та широкої громадськості в міжнародних заходах стосовно інтернет-управління і прав людини;
- переглядання і приведення у відповідність до міжнародних і європейських стандартів законодавства про захист персональних даних;
- міцнення незалежності та інституційного потенціалу Уповноваженого Верховної Ради з прав людини в галузі захисту персональних даних;
- впровадження секторних стандартів захисту персональних даних у правоохоронній та адвокатській діяльності, фінансовій сфері, сфері зайнятості, охорони здоров'я, інформаційно-комунікаційних технологій;
- розповсюдження рекомендацій про захист приватного життя, проведення відповідних навчальних заходів (Спільна програма ЄС та Ради Європи ..., 2015).

Для реалізації медійних проєктів Ради Європи в Україні важливе місце відіграє "Доктрина інформаційної безпеки України". Цей документ був затверджений указом Президента від 25 лютого 2017 р. Завдання з реалізації її норм покладено на призначеного 1 березня 2017 р. заступника Мінінформполітики Дмитра Золотухіна. 28 березня 2017 р. представники Міністерства разом з експертами розглянули норми українського законодавства, які забороняють поширення інформації, яка шкодить інтересам України, і обговорили критерії її оцінки. У планах – розвиток системи кризових комунікацій і зв'язку з громадськістю в період серйозних інцидентів на об'єктах критичної інфраструктури. Зауважимо, що цей процес вимагає підготовки відповідних фахівців, тобто є потреба у проведенні профільних тренінгів і семінарів.

Серед планів міністерства – впровадження формату video on demand – надання окремих роликів про Україну

всім, кому це може бути цікаво (оскільки не всіх операторів цікавлять звичайні трансляції). Крім того, ведуться переговори про "інформаційні обміни" (напр., з Румунією, де місцеві жителі до цих пір дізнаються новини про Україну з російських телеканалів).

Міністерство інформаційної політики України та Рада Європи домовилися про співпрацю в рамках Плану дій РЄ для України на 2018–2020 рр., де, зокрема, йдеться про створення громадського телебачення. У січні Національну громадську телерадіокомпанію України (НГТУ) було зареєстровано як публічне акціонерне товариство. Однак реформа медіапростору стосується не одного лише телебачення: МІП також звернулося до Facebook щодо впровадження "антіфейкових" механізмів для перевірки новин, що стосуються України. Міністерство інформаційної політики прагне подавати колегам в Уряді приклад відкритості та прозорості. З цією метою міністерство проводить програму "Відкрита влада", у рамках якої проходять: пресконференції для національних і зарубіжних ЗМІ; дипломатичні зустрічі із представниками іноземних держав; координація діяльності міністерства з міжнародними НУО; інформування українських громадських організацій в онлайн-режимі; публікація звітів на офіційному сайті Міністерства тощо.

На сьогодні законодавство у сфері телерадіомовлення вимагає оновлення, актуалізації та гармонізації з європейськими стандартами. 28 березня 2019 р. заступник Міністра інформаційної політики України Тетяна Попова взяла участь у міжнародній конференції "Законодавство про аудіовізуальні послуги: європейські стандарти та перспективи в Україні", яка організована за підтримки програми співробітництва Європейського Союзу та Ради Європи для країн "Східного партнерства" у рамках проєкту "Свобода медіа в Україні". У ході конференції міжнародні експерти представили аналіз і кращі приклади європейського досвіду, який обговорили із представниками органів державної влади, юристами та експертами галузі. Одним із стратегічних напрямів роботи МІП є гармонізація законодавства України у сфері медіа (Попова, 2016).

Дискусія і висновки

Отже, членство України в Раді Європи є важливою умовою для формування медіасфери і державної інформаційної політики. Рада Європи сприяє розбудові інформаційного суспільства за допомогою низки проєктів, а накопичений правовий досвід та існуючі європейські стандарти в цій царині сприяють ефективному проведенню необхідних реформ законодавства України. Членство в Раді Європи дає можливість Україні більш плідно співпрацювати з іншими державами-членами Ради Європи в межах Комітету міністрів, Парламентської асамблеї Ради Європи (ПАРЄ), Конгресу місцевих і регіональних органів влади Європи та інших органів інституційної системи. Україна суттєво впливає на формування нових стандартів і принципів в інформаційній сфері, що формується.

Рада Європи проводить регулярний моніторинг виконання резолюцій, положень і рекомендацій Ради Європи стосовно розвитку інформаційного суспільства. Серед проєктів у медіасфері, що Рада Європи реалізовує в Україні, виокремлюється проєкт "Зміцнення свободи медіа, доступу до інформації та посилення системи Суспільного мовлення в Україні". Це сприятиме забезпеченню та гарантуванню незалежності Суспільного мовника на законодавчому рівні, підвищенню його спроможності надавати збалансоване й об'єктивне висвітлення подій. Проєкт "Свобода медіа в Україні", що

впроваджується в межах Рамкової програми співробітництва (РПС) Ради Європи та Європейського Союзу, має на меті покращити свободу, незалежність, плюралізм і розмаїття медіа в Україні та передбачає тісну співпрацю задля реформування українських ЗМІ відповідно до європейських стандартів. Програма "Мовлення громад" забезпечує громадам доступ до інформації та надає право голосу, сприяє дискусіям на рівні громад, обміну інформацією та знаннями.

Джерела фінансування. Це дослідження не отримало жодного гранту від фінансової установи в державному, комерційному або некомерційному секторах.

Список використаних джерел

- Баклі, С. (2016.). *Мовлення громад в Україні: можливості для розвитку: аналітичний звіт*. Рада Європи. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806a6732>
- Зміцнення свободи медіа та створення системи Суспільного мовлення в Україні. (2015). *Офіс Ради Європи в Україні*. <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/strengthening-freedom-of-media-and-establishing-a-public-broadcasting-system-in-ukraine>
- Комітет з прав людини. (12 вересня 2011 р.). Загальний коментар № 34 (пункт 39). *Організація Об'єднаних Націй*.
- Міністерство інформаційної політики України. (2016, 29 березня). *Законодавство у сфері телерадіомовлення потребує оновлення, актуалізації та гармонізації з європейськими стандартами*. http://old.kmu.gov.ua/kmu/control/ru/publish/article?art_id=248926307&cat_id=244843950
- Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення. (2016, 7 липня). *Рішення № 1516 про розгляд проекту Закону України щодо запровадження мовлення громад на принципах суспільного мовлення*.
- Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення. (2015, 4 грудня). *Проект Закону України "Про зміни до Закону України "Про телебачення і радіомовлення"*.
- Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення. (2019, 21 грудня). *Завершився проект Ради Європи "Свобода медіа в Україні"*. <https://www.nrada.gov.ua/zavershyvsya-proekt-rady-yevropy-svoboda-media-v-ukrayini/>
- Рамкова програма співробітництва (РПС) на 2015–2020 роки для Вірменії, Азербайджану, Грузії, Республіки Молдова, України і Білорусі*. (2019). Організація Об'єднаних Націй.
- Попова, Т. (2016, 29 березня). Законодавство в сфері телерадіомовлення вимагає оновлення, актуалізації та гармонізації з європейськими стандартами Міністерство інформаційної політики України. Урядовий портал.
- Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення прозорості власності засобів масової інформації та реалізації принципів державної політики у сфері телебачення і радіомовлення*. (2015). Закон України від 03.09.2015. № 674-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-viii>
- Про Суспільне телебачення і радіомовлення України*. (2014). Закон України від 17.04.2014. № 1227-VII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1227-18>
- Проект "Європейський Союз та Рада Європи працюють разом для зміцнення свободи медіа в Україні". (2018). Офіс Ради Європи в Україні. <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/eu-and-council-of-europe-working-together-to-support-freedom-of-media-in-ukraine>
- Свобода медіа в Україні. (2019). Офіс Ради Європи в Україні. <https://www.coe.int/en/web/kyiv/freedom-of-media-in-ukraine>
- Спільна програма ЄС та Ради Європи "Зміцнення інформаційного суспільства в Україні". (2015). <https://www.stu.cn.ua/media/files/pdf/Grant-App.pdf>
- Укрінформ. (2018, 7 вересня). Рада Європи реалізує в Україні два проекти, які мають зміцнити свободу медіа. <https://www.ukrinform.ua/>

rubric-society/2533450-rada-evropi-realizue-v-ukraini-dva-proekti-aki-maut-zmicniti-svobodu-media.html

Шустенко, С. О. (2017). Роль Ради Європи у розвитку європейських стандартів з прав людини в Україні. *Гілея: науковий вісник. Політичні науки*, 7(122), 402–404.

References

- Bakley, S. (2016.). Community broadcasting in Ukraine: Opportunities for development: Analytical report. Council of Europe [in Ukrainian]. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806a6732>
- Framework Cooperation Programme (FCP) for 2015–2020 for Armenia, Azerbaijan, Georgia, the Republic of Moldova, Ukraine and Belarus. United Nations [in Ukrainian].
- Freedom of media in Ukraine. (2019). Council of Europe Office in Ukraine [in Ukrainian]. <https://www.coe.int/en/web/kyiv/freedom-of-media-in-ukraine>
- Strengthening freedom of media and establishing a public broadcasting system in Ukraine. (2019). Council of Europe Office in Ukraine [in Ukrainian]. <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/strengthening-freedom-of-media-and-establishing-a-public-broadcasting-system-in-ukraine>
- European Union and the Council of Europe working together to strengthen freedom of media in Ukraine. (2018). Council of Europe Office in Ukraine [in Ukrainian]. <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/eu-and-council-of-europe-working-together-to-support-freedom-of-media-in-ukraine>
- Joint EU – Council of Europe Programme. (n.d.). Strengthening the information society in Ukraine [in Ukrainian]. <https://www.stu.cn.ua/media/files/pdf/Grant-App.pdf>
- National Council of Ukraine on Television and Radio Broadcasting. (2015, December 4). Draft Law of Ukraine "On amendments to the Law of Ukraine "On Television and Radio Broadcasting"" [in Ukrainian].
- National Council of Ukraine on Television and Radio Broadcasting. (2016, July 7). Decision No. 1516 on the consideration of the draft law on the introduction of community broadcasting based on the principles of public broadcasting [in Ukrainian].
- National Council of Ukraine on Television and Radio Broadcasting. (2019, December 21). The Council of Europe project "Freedom of Media in Ukraine" has been completed [in Ukrainian]. <https://www.nrada.gov.ua/zavershyvsya-proekt-rady-yevropy-svoboda-media-v-ukrayini/>
- Shustenko, S. O. (2017). The role of the Council of Europe in the development of European human rights standards in Ukraine. *Hileya: Scientific Bulletin. Political Sciences*, 7(122), 402–404 [in Ukrainian].
- Verkhovna Rada of Ukraine. (2014). Law of Ukraine "On Public Television and Radio Broadcasting of Ukraine" (No. 1227-VII) [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1227-18>
- Verkhovna Rada of Ukraine. (2015). Law of Ukraine "On amendments to certain laws of Ukraine on ensuring transparency of media ownership and implementation of state policy principles in the field of television and radio broadcasting" (No. 674-VIII) [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-viii>
- Committee on Human Rights. (2011, September 12). General comment No. 34 (para. 39). United Nations.
- Ministry of Information Policy of Ukraine. (2016, March 29). Broadcasting legislation requires updating, modernization, and harmonization with European standards [in Ukrainian]. http://old.kmu.gov.ua/kmu/control/ru/publish/article?art_id=248926307&cat_id=244843950
- Popova, T. (2016, March 29). Legislation in the field of television and radio broadcasting requires renewal, modernization, and harmonization with European standards. Ministry of Information Policy of Ukraine [in Ukrainian].
- Ukrinform. (2018, September 7). The Council of Europe implements two projects in Ukraine aimed at strengthening media freedom [in Ukrainian]. <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2533450-rada-evropi-realizue-v-ukraini-dva-proekti-aki-maut-zmicniti-svobodu-media.html>

Отримано редакцією журналу / Received: 11.02.26

Прорецензовано / Revised: 19.02.26

Схвалено до друку / Accepted: 14.04.26

Опубліковано / Published: 22.05.26

Sofia SHUSTENKO, PhD (Polit.), Assist.
ORCID ID: 0000-0001-5815-7236
e-mail: s_shustenko@knu.ua
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

POLITICAL CONTEXT OF COUNCIL OF EUROPE MEDIA PROJECTS IN UKRAINE

Background. Numerous scientific studies emphasize that the problem of implementing media projects by the Council of Europe in times of global political transformations and the information and communication revolution is gaining increasing importance and relevance. In the context of the transformation of the modern system of international relations and the formation of a new international and world order, the main task of the Council of Europe is to regulate the legislative systems of the member states to guarantee liberal democracy, which are specified in the European Convention on Human Rights (1950) and the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (1953). The aim was to investigate one of the key problems of the information policy of the Council of Europe - ensuring the correct implementation of media projects in modern Ukraine.

Methods. *The following methods were used: system analysis, system approach, institutional approach, historical method, method of structural-functional analysis.*

Results. *The Council of Europe conducts regular monitoring of the implementation of the resolutions, provisions and recommendations of the Council of Europe on the development of the information society.*

Conclusions. *Ukraine's membership in the Council of Europe is an important condition for the formation of the media sphere and state information policy. The Council of Europe contributes to the development of the information society through a number of projects, and the accumulated legal experience and existing European standards in this area contribute to the effective implementation of the necessary reforms of the legislation of Ukraine. Membership in the Council of Europe enables Ukraine to cooperate more effectively with other member states of the Council of Europe within the framework of the Committee of Ministers, the Parliamentary Assembly of the Council of Europe (PACE), the Congress of Local and Regional Authorities of Europe and other bodies of the institutional system. Ukraine significantly influences the formation of new standards and principles in the emerging information sphere.*

Keywords: *council of Europe, media projects, global political transformations, information and communication technologies.*

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflict of interest. The sponsors were not involved in the design of the study; in the collection, analysis or interpretation of data; in the writing of the manuscript; or in the decision to publish the results.